

прокурорів, нотаріусів, суддів тощо. Саме вони покликані забезпечити належне виявлення та правильне застосування правових звичаїв у суспільному житті, а відтак гарантувати чинність звичаєвого права в правовій системі України. Ця потреба відповідає українській правовій традиції та умовам сучасного розвитку держави, а тому вивчення звичаєвого права студентами юридичних факультетів є корисним, доцільним і навіть необхідним.

Література:

1. Толкачова Н. Є. Звичаєве право. Київ : Київський університет, 2006. 367 с.
2. Івановська О. П. Звичаєве право. Етнотворчий аспект. Київ : ЕксОб, 2002. 264 с.
3. Мельниченко О. В. Звичаєве право. Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 96 с.
4. Кушинська Л. А. Звичаєве право України. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. 209 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-2>

ВІЛЬНА ОДУХОТВОРЕНА ОСОБИСТІТЬ ЯК ОСНОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА

Братасюк Марія Григорівна

доктор філософських наук, професор

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

Право є духовно-культурним феноменом, формою буття загально-людських цінностей, тому його реалізація – це процес об'єктивації низки ідеальних смислів, що являють водночас собою загальнолюдські цінності. Оскільки право втілює характерні антропологічні риси, то і його здійснення є відображенням розмаїтих антропологічних характеристик. Людина не завжди має потребу в праві як гуманістичному феномені, якби це парадоксально не звучало. Для людей, що живуть своїм власним егоїстичним інтересом, що не визнають інших рівноцінними собі, право не складає цінності. Людина має сягнути такого рівня духовно-культурного розвитку, коли вона відчує потребу в праві як формі буття людської духовності, в тих цінностях, які складають його суть, коли вона відчуває прагнення опредметнити ці

правові цінності у власному бутті. Мабуть, тому так мало нині поки що права в світі, що переважна більшість людей або мають в ньому часткову потребу, або ж не мають цієї потреби взагалі – це зумовлено рівнем їх духовності і окультуреності.

В нинішній Україні законів достатньо, але, права, на жаль, далеко недостатньо, і це теж зумовлено найперше рівнем духовного розвитку суспільства. Україну складно назвати правовою державою, оскільки порушення прав людини в ній є масовим тотальним явищем. І справа не лише у сваволі олігархічної влади, саме суспільство не готове жити в праві і з правом, на жаль.

Сучасні українці – це люди переважно споживацького типу, а люди цього типу поглинені світом речей, є носіями комерційного мислення, орієнтованого на матеріальний, а не духовний вимір буття. Право задихається там, де морально-етичні засади життя занедбано, що спостерігається в сучасній олігархічній Україні. Право і мораль – це сіамські близнюки, яких не можна відділити одне від одного, бо хтось загине. Коли руйнується духовно-моральне підґрунтя суспільного буття, право приречене, бо не має чим житися, воно міліє, просторово звужується, а може і взагалі загинути, як в радянську тоталітарну епоху.

В реалізації права присутні не лише раціо, розумна воля людей. Реалізація права як втілення в життя загальнолюдських цінностей є процесом значно складнішим і багатограннішим. В ній беруть участь людська воля, розум, потреби, інтереси, ціннісні орієнтації, світоглядні установки, відчуття, сприйняття, уява тощо. Особливо значимими в правореалізації є ціннісні установки людини. З них розпочинається цей процес. Правореалізація не є винятково раціональним процесом, як наголошує легістська доктрина. Реалізація права часто розпочинається як спонтанне не усвідомлення прагнення індивіда бути в праві. Поволі цей процес відчуття потреби в праві переростає в усвідомлений раціональний. А коли раціологічне усвідомлення доповнюється духовністю, духовною потребою жити в праві, реалізація права отримує ідеальне підґрунтя. Визнання особою права та Іншого рівноцінним собі – це запорука успішної правореалізації. Але це не так просто. Навпаки – це, мабуть, найважче в праві.

Науковці зазначають, що визначальною фігурою свободи у її людському вимірі є вільна особа як необхідна основа правоздатності та правосуб'єктності. Люди вільного типу – це носії, сенс і суть права. Там, де заперечується вільна особистість, правове значення фізичної особи, там немає і не може бути права, його реалізації, правових індивідуальних, колективних, інституційних суб'єктів права, правових законів і правових відносин як у суспільстві, так і в конкретних формах

суспільно-політичного життя. Це цілком правильне твердження, але до цього треба додати, що ця вільна особистість повинна ще бути носієм духовно-культурного виміру, суб'єктом, що сприймає право не лише як сукупність писаних норм, а як форму буття загальнолюдських духовних цінностей: справедливості, поваги до людини, її життя, людської гідності, рівної міри свободи, істини, добра тощо.

Отже, там, де знищено вільну одухотворену особистість, там не може бути правової здатності та суб'єкта права, правосвідомого, дієздатного. Там можуть бути об'єкти законницького впливу держави, якими є поневолені, економічно залежні люди. Людина-особистість здатна бути автономним суб'єктом права, який завдяки своїй морально-раціоналістичній природі, здатності до розумного мислення з моральним виміром, одухотвореного мислення, спроможний бути джерелом права, творцем права, споживачем, суб'єктом правореалізації. Якщо суспільство хоче жити в праві, бути правовим, воно має наполегливо працювати над створенням для цього духовно-культурного підґрунтя, бо цього вимагає духовно-культурна природа і сутність права.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-3>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ АКСІОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ПРАВ ЛЮДИНИ

Васечко Людмила Олександрівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Україна*

Ковальчук Оксана Геннадіївна

*студентка 2 курсу другого (магістерського) рівня освіти
факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Україна*

На сьогодні аксіологія є традиційною філософською дисципліною, що досліджує «цінності як сенсоутворюючі підстави людського буття, що задають спрямованість й умотивованість людського життя,